

Notes

La intervenció del censor en la versió definitiva del poemari *Lliris blaus* de Mn. Josep Cardona i Agut

218

Jesús Alturo i Perucho

Dins el notable esplet d'il·lustres eclesiàstics directament o indirectament sabadellencs, destaca, per la seva activitat apostòlica, social, cultural, poètica i fins patriòtica, Mn. Josep Cardona i Agut. Fill de Rafael i d'Àngela, aquest futur sacerdot i poeta nasqué a Cardona el 16 de febrer de 1871. Estudià al Seminari de Solsona, on conclougué els estudis literaris després de cursar tres anys de llatí amb la qualificació global de *meritissimus*; quatre de filosofia amb les notes també de *meritissimus* i *benemeritus primae*, i cinc de teologia amb la censura igualment de *meritissimus*. Fou ordenat prevere el 21 de setembre de 1895 a títol de *servitio Ecclesiae* i s'incardinà al bisbat de Barcelona, gràcies a la intervenció del Dr. Fèlix Sardà i Salvany, i en aquesta diòcesi prestà els serveis següents: capellà i professor de llatí i d'humanitats al Col·legi de Sant Josep de Sabadell durant cinc anys; capellà i director de l'Asil Naval de Barcelona, dos anys, i resident i beneficiat de Sant Feliu de Sabadell fins que es va morir el 14 de febrer de 1934.

El fervor patriòtic de Mn. Cardona es manifestà ben aviat, perquè ja el 1899, l'any de la creació de l'Agrupació Protectora de l'Ensenyança Catalana, del Tancament de Caixes i de la fundació per J. Torras i

Bages de la Lliga Espiritual de la Mare de Déu de Montserrat, fou processat per unes al·lusions històriques que féu en defensa del nostre poble en un sermó predicat a Tàrraga. Record d'aquest procés és la lletra que el governador eclesiàstic de Solsona adreçà, el 2 de novembre del mateix any, al bisbe de Barcelona, aleshores el Dr. Josep Morgades, en la qual defensava clarament i decididament l'actuació de Mn. Cardona, que s'explicava en aquests termes:

“De conformidad con lo que V. E. se sirvió interesar con atenta comunicación de 2 del próximo pasado Octubre, se ha instruido en esta Curia el oportuno expediente en averiguación de lo que pudo ocurrir con motivo del sermón predicado en Tàrraga por el Presbítero D. José Cardona y origen del auto de procesamiento dictado contra el mismo por el M. I. Sr. Juez de Cervera, y resulta de las diligencias practicadas que dicho orador sagrado en el sermón que predicó el 10 de Septiembre último en la iglesia parroquial de la referida ciudad, no profirió expresiones ni palabras contrarias al dogma, ni la moral, ni contra la integridad de la patria, ni contra las Instituciones, ni contra la autoridad eclesiástica y civil, ni tampoco contra el orden social y que, tratando de los fueros de Cataluña,

estuvo muy enérgico, refiriéndose al daño que el Gobierno central ha causado a la misma y probándolo con hechos de la historia.

Lo que en ausencia de nuestro Ilmo. Prelado tengo el honor de poner en conocimiento de V. E. a los efectos oportunos.

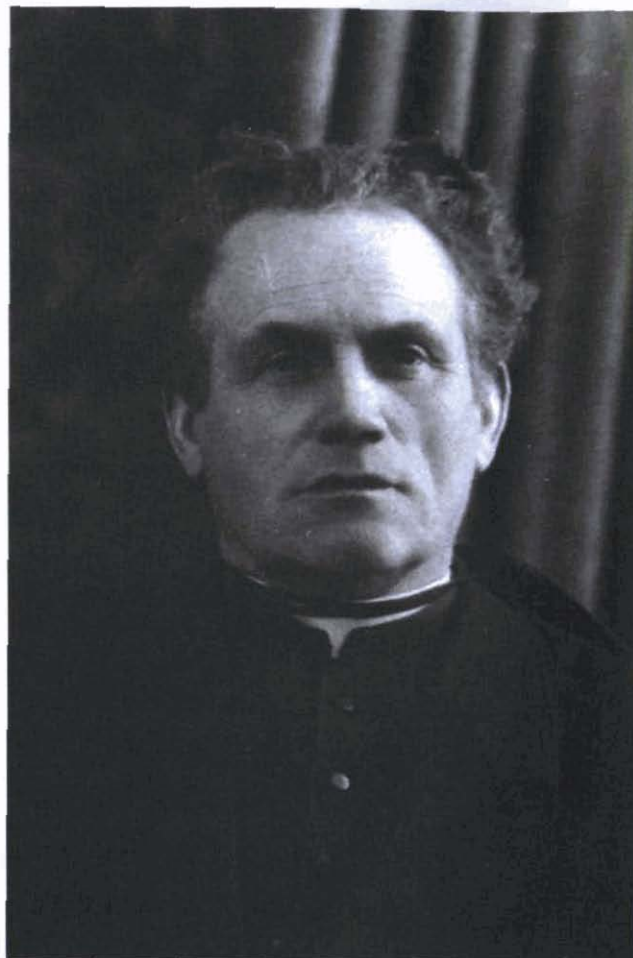
Dios guarde a V. E. muchos años.

El gobernador eclesiástico

José Pujargimón."¹

El sentiment patriòtic acompanyà Mn. Cardona tota la vida i, naturalment, quedà reflectit en els seus poemes, tal com hom pot veure en el seu darrer recull, *Lliris blaus*, publicat a Sabadell el 1928 dins els volums de la Biblioteca Sabadellenca, dirigida per Joan Costa i Deu. I, certament, que aquest sentiment s'hauria manifestat més contundent, lliure i clar en la susdita publicació, si la intervenció de la censura no n'hagués rebaixat els graus. En efecte, tal com era preceptiu en dret canònic, Mn. Cardona, com a clergue secular, tenia prohibit fins la publicació de llibres de temàtica profana sense el permís corresponent del seu ordinari.² Per aquest motiu, en dia indeterminat de començament de novembre de 1927, Joan Costa i Deu, com a director de la Biblioteca Sabadellenca, adreçà la instància següent al bisbe de Barcelona:

"El infrascrito Juan Costa y Deu, Director de "Biblioteca Sabadellenca" a V. E. Ilma. atentamente EXPONE: que desea publicar otro volumen de dicha Biblioteca titulado "Lliris Blaus" (Poesías místicas) del

Fotografia 1. Retrat de Josep Maria Cardona i Agut. Sabadell, s.d. Autor: Albert Rifà. (AHS. Fons Ricard Simó-Bach).

Rdo. D. José Cardona Agut, Pbro.; y necesitando para ello la competente autorización eclesiástica, a V. E.

Ilma. humildemente

SUPLICA: se digne nombrar censor y, en vista de su informe, autorizar su publicación.

Gracia que espera merecer de S. E. Ilma, cuya vida y salud guarde Dios muchos años.

Barcelona, Noviembre de 1927."³

El 14 de novembre, el canceller secretari de la cúria de Barcelona, el Dr. Francesc M. Ortega, per mandat del bisbe, aleshores el Dr. Josep Miralles i Sbert, donà per presentada l'anterior instància i hom passà la censura al Rvm. P. Tomàs Viñas i Sala, el cèlebre escolapi i excel·lent llatí que traduï al llatí *L'Atlàntida* de Mn. Cinto Verdager.⁴

1 Aquesta lletra es conserva a l'Arxiu Diocesà de Barcelona dins el fons Biografies, d'on extrec tota l'altra informació sobre Mn. Cardona, respecte al qual hom pot veure també l'entrada del *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya*, vol. I, Barcelona: Claret: Generalitat de Catalunya, 1998, p. 434, redactada per Albert Manent.

2 El canònic 1386 diu: "*Vetantur clerici saeculares sine consensu suorum Ordinarium... libros quoque, qui de rebus profanis tractent, edere*".

3 Tot aquest expedient es guarda al fons Censures del susdit Arxiu Diocesà de Barcelona.

4 Sobre el P. Tomàs Viñas, que esdevingué general de l'orde, basti remetre ara a l'article de Severino Giner dins el *Diccionario Enciclopédico Escolapio*, vol. II, Madrid: Publicaciones ICCE Salamanca: Ediciones Calasancias, 1983, p. 570-571, i al del P. Joan Florensa dins *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya*, vol. III, Barcelona: Claret: Generalitat de Catalunya, 2001, p. 705.

Barcelona, 14 de Noviembre de 1927

Por presentada la anterior instancia, con la obra de
que se trata pase a la censura del *Reverendo P. Carmel Vinas, S. J.*
Lo acordó y firma Su Excia. Rdma.; de que certifico.

José, Obispo de Barcelona

Por mandato de Su Excia. Ilma.
Dr. Francisco M.ª Ortega de la Lorena.
Canciller-Secretario.

Excelentísimo Señor:

He examinado el Volumen "Lliris blaus", poesías mis-
ticas del *N.º D. José Carmona, Pbro.*, y el Prólogo "Portic" del
N.º D. Pedro Verdagué, Pbro., y no he encontrado en ellos na-
da que se oponga al Dogma católico ni a la moral cris-
tiana.

Es conveniente indicar que por prudencia, para no dar
a nadie motivo de crítica, disgusto, y tal vez de algo más,
conviene cambiar:

1.º En la 2.ª parte "del jardí de Maria", n.º 4.º "Cables

"Montserratines" la palabra libertat:

La Verge de Montserrat
és, com sof dalt de la Serra,
símbol de fe i libertat

per la catalana terra.

2.º En la 4.ª parte "Del Santoral", n.º 71 "Sant Jordi" la
dos últimos versos de la estrofa final:

Cavaller, sant cavaller,
Patri de nostra terra,
si ens deu coratge,
nos aidarem a lluitar
i a la patria alliberar
quan hora sia.

Por último advierto que en la serie de poesías falta el
número 39.

Hachay las precedentes indicaciones, soy de parecer,
salvo meliori, que al volumen examinado puede con-
cederse por esa Venerable Curia el nihil obstat.

Barcelona 18 de Noviembre del 1927.

Tomás Vinyes del. Luis,
S.º P.º Censor

I el P. Viñas elevà l'informe següent:

"He examinado el Volumen "Lliris blaus", poesías místicas del Rdo. D. José Cardona, Pbro., y el Prólogo "Pòrtic" del Rdo. D. Pedro Verdaguer, Pbro., y no he encontrado en ellos nada que se oponga al dogma católico ni a la moral cristiana.

Creo conveniente indicar que por prudencia, para no dar a nadie motivo de crítica, disgusto, y tal vez de algo más, conviene cambiar:

1.º En la 2ª Parte "Del jardí de Maria", n.º. 4º. "Cobles Montserratines" la palabra llibertat:

La Verge de Montserrat
és, com sol dalt de la serra,
símbol de fe i llibertat
per la catalana terra.

2º. En la 4ª. Parte "Del Santoral", n.º. 71 "Sant Jordi" los dos últimos versos de la estrofa final:

Cavaller, sant cavaller,
Patró de nostre terror
si ens deu coratgia,
us aidarem a lluitar
i a la pàtria alliberar
quan hora sia.

Por último advierto que en la serie de poesías falta el número 39.

Hechas las precedentes indicaciones, soy del parecer, salvo meliori, que al volumen examinado puede concederse por esa Venerable Curia el nihil obstat. Barcelona 18 de Noviembre de 1927. Tomás Viñas de S. Luis, Sch. P., Censor".

Només quatre dies després, el 22 de novembre, Joan Costa i Deu s'adreçà novament al bisbe de Barcelona per comunicar-li que *"se han practicado las enmiendas que ha anotado el Censor, tal como vienen indicadas en su informe"*. I l'endemà mateix, el Dr. Miralles, *"vista la precedente instancia y lo informado sobre la misma, constándonos que han sido practicas las correcciones que indica el Censor en el precedente informe"*, autoritzà la publicació de l'obra *"debiendo hacer constar Nuestra licencia en la forma acostumbrada, y entregar dos ejemplares en Nuestra Cancellaría"*.

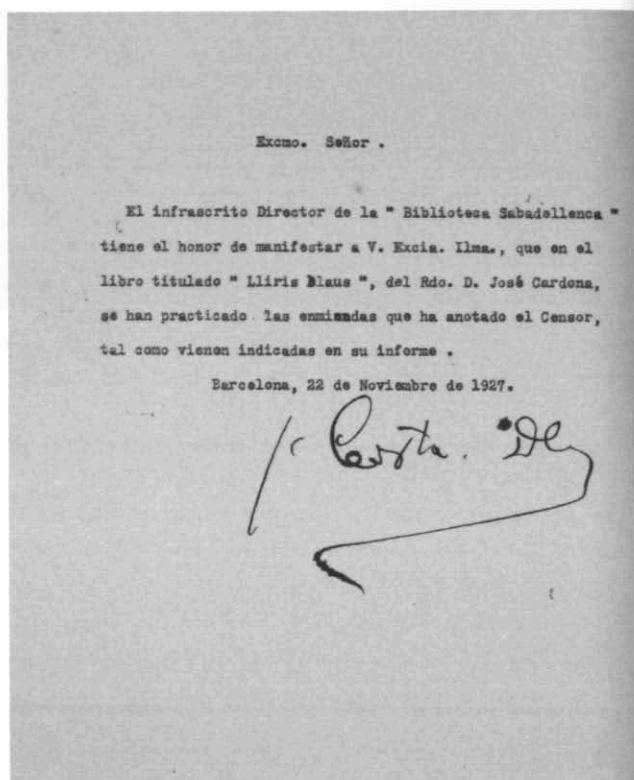

Figura 3. Carta de Josep Costa i Deu informant de la realització de les esmenes per a la publicació de Lliris blaus, 22 de novembre de 1927. Expedient de censura de Lliris blaus. (Drets reservats © Arxiu Diocesà de Barcelona-Arquebisbat de Barcelona).

El resultat de tot plegat fou que la darrera estrofa del poema *Cobles montserratines* quedà així:

"La Verge de Montserrat,
com un sol dalt de la serra,
és el símbol més sagrat
de la fe de nostra terra."⁵

Pel que fa a l'última estrofa del poema *Sant Jordi*, fou modificada de la manera següent:

"Cavaller, sant cavaller,
Patró de nostre terror;
ves qui temeria
les urpes i ullals del drac,
si ens proveïeu el buirac,
de fe i coratgia".⁶

Malgrat les modificacions imposades per la prudència en un moment polític especialment delicat per a les llibertats nacionals del nostre poble, prou clar queda, doncs, una vegada més, l'intens sentiment catalanista

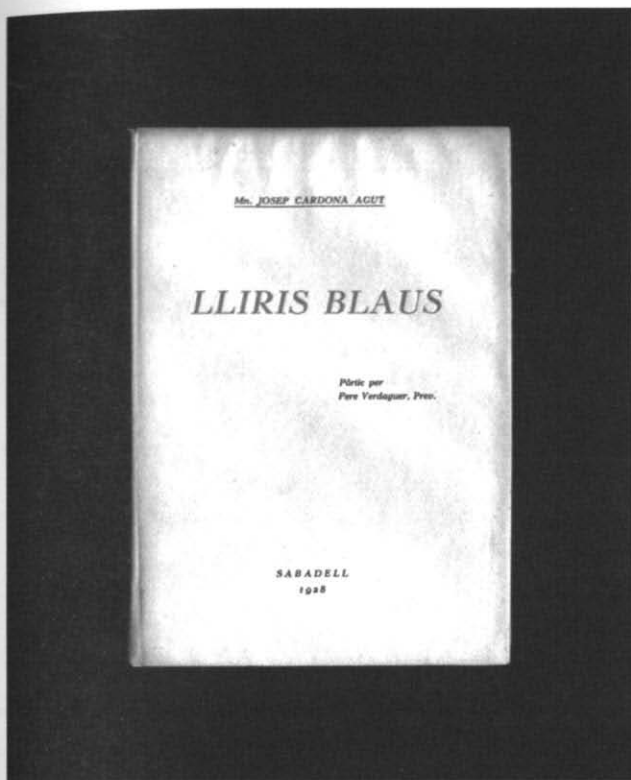

Figura 5. Primera edició de *Lliris blaus* a la Biblioteca Sabadellenca, 1928. (Fundació Bosch i Cardellach).

de Mn. Josep Cardona i Agut, alhora que la seva submissió total a l'autoritat eclesiàstica, que no deixà en cap moment de fer-li costat, si bé, ateses les circumstàncies, des d'una posició més circumspecta i moderada. En definitiva, es fan bones les paraules que els seus amics li dedicaren en l'esquela quan aquest fill de Sabadell "per la gràcia de Déu", ciutat on passà tota la seva vida sacerdotal, "finà el dia 14 de febrer, Dimecres de Cendra, de 1934, a tres quarts de deu de la nit, a l'edat de 66 anys". Hom s'hi referí com a sacerdot exemplar i gran patriota, que plorà, "com Jesús a les envistes de Jerusalem, les dissorts del seu poble", i es féu "el deure de treballar pel seu integral ressorgiment". I també hom destacà la seva activitat

com a orador sagrat, que portà el català literari "a totes les troncs de Catalunya en els moments de més decadència de la llengua, aconseguint així un apostolat més eficient". Ciutadà benemèrit, exercí "incansablement una acció cívica intensa i d'alta exemplaritat sacerdotal". I poeta i escriptor, no fou "el fred conreador de l'art per l'art, sinó que posà sempre la seva lira i la seva ploma al servei dels ideals de la fe i de la pàtria que informaren tota la seva vida". I, fins a l'últim alè, podríem afegir, com també quedà palès en el seu poema *Darrereria*, dedicat "Als meus", reproduït també en la susdita esquela mortuòria i que deia així:

"Quan malalt en el llit de l'agonia,
cansada d'estar al cos l'ànima meva,
s'allunyi poc a poc (*sic*) de tots mos membres
i em deixi sense vista i sense parla;
quan no respongui als sers que més estimo
i al sostre tingui fixa la mirada,
si voleu que em revifi, en aquella hora,
parleu-me de la Pàtria.

223

Quan de viure perduda l'esperança,
us doni el trist adéu amb una llàgrima
i, amarant fred suor tot el meu rostre,
de la mort sembli oure's les petjades;
quan immòbil escolti la veu trèmula
dels qui a Déu encomanin la meva ànima,
si voleu que revisqui, feu que em resin
en llengua catalana.

Quan mon cos entercat vagi estirant-se
i en fer l'últim badall resti cadàver
i caigui de mes mans el Crist que els llavis
hauran besat amb fe tantes vegades;
quan em deixin ben sol dintre ma cambra
i a morts toquin per mi ja les campanes,
digueu-me el Parenostre si no m'alço,
segellant *quatre barres* ma mortalla."●

5 Vegeu la p. 121 de la referida edició de *Lliris blaus*, que, en la versió definitiva, no duu tampoc el subtítol de "Poesies místiques".

6 *Ibidem*, p. 182.